

A bányászat e természeti kincsünkben jövátéhetetlen kárt okozott, a hegy belsejének feltárásával viszont lehetőséget adott egy vulkán keresztmetszetének tanulmányozására.

Kulturális történelmi értékei

A Sághegy tetején és lankáin már i.e. 3. évezredtől őskori település volt. A szőlőművelés és bazaltbányászat során előkerültek az ujkőkori csonteszközei, a rézkor edényei, későbronzkori urnasirok, a korai vasorból fegyverek, ékszerek, diszes kerámiaedények. Az őstelep jól megőrizte a földművelő, állattartó, vadászó és fémművességet folytató lakosságának számos tárgyi emlékét.

E leletek nagyrészt a bánya tulajdonosa Dr. Lázár Jenő gyűjtötte össze, és hagyta az utókorra, melyeket a Nemzeti Múzeum őriz.

A hegy szabályos alakja miatt Eötvös Lőránd 1891-ben ennek platóján végezte munkatársaival együtt a róla elnevezett torziós ingájával egyik kísérletét, mivel a műszer adatát számítással is ellenőrizhette.

A bányaudvarok zord szépsége és jó akusztikája ad kiváló lehetőséget a legújabb kor kulturális eseményének a Kemenesaljai Napok folyamán évente megrendezett Kráterhangversenynek.

KEDVES LÁTOGATÓKNAK KELLEMES ÉS TANULSÁGOS IDŐTÖLTÉST
KIVÁNUNK A SÁGHEGYI TÁJVÉDELMI KÖRZET-BEN;

MÉM.Szombathelyi Állami Erdőrendezőség

Bertsenyi Könyvtár
tulajdona
I 14
Fk. Hérés József 75/2737 VSZ 1.000 pld.

S Á G H E G Y I T Á J V É D E L M I K Ö R Z E T RÖVID ISMERTETÉSE

Kérjük, hogy a védett hegy
kőzetét, természetes növényeit, állatait ne
gyűjtse és más módon se károsítsa!

Geológiai kialakulása

A Kemenesalján a pliocén korban - mintegy 4 millió éve - kialakult bazaltvulkán a balatoni vulkán sor legnyugatibb hazai tagja, melynek jelenlegi magassága 279 m.

A mai kettős csonkakúp alakját 4 vulkáni kitörés hozta létre a pannon-homok alaplapon. Az első kitörés főleg lávaport és vulkáni hamut hozott a felszínre, melyből a 40-50 m. vastagságú vulkáni tufa alakult ki. A második, harmadik és negyedik kitörés már lávát lövelt - amelyből a 20-55 m. vastag sötétszürke alsó bazalt, és a 10-15 m. vastag felső bazalt képződött. Az évmilliók alatt a csucsrész lepusztult, így alakult ki a közel sík, lapos tető. A mai szaggatott alakját már a bányászat hozta létre.

Növény- és állatvilága

A hegy geológiai felépítése, lejtésviszonyai sajátos helyi klímát alakítottak ki - amely jóval szárazabb a környező síkságénál. Így a Sághegy környezetéből kiemelkedő önálló flóraszívet, amelynek őshonos flórája a szőlőművelés és a bányaművelés által érintetlenül hagyott hegy-peremi területeken maradt fenn.

E flóra itt élő, jellemző növényei: tavaszi hérics /*Adonis vernalis*/, selymes peremizs /*Inula oculus-Cristi*/, kökörcsin /*Pulsatilla grandis*, *P. nigricans*/, árvalányhaj /*Stipa pennata*/, nagy ezerjófű /*Dictamnus albus*/ stb.

Fás növénye a molyhos tölgy /*Quercus pubescens*/, míg az akác /*Robinia pseudacacia*/ a meddőközet megkötésére mesterségesen behozott faj.

A helyi klíma miatt alsóbbrendű állatvilága szintén eltér a környező területekétől. Értékes a madárvilága: baglyok, vércsék és hazánkban szórványosan fészkelő kövirigó.

GAZDÁLKODÁSA

Szőlőművelés

A szőlőkultúra legelső nyomait a rómaiak idejéből ismerjük a hegyen. A mai szőlőművelés fennmaradt legrégebb emléke egy présház, gerendájába 1562-es évszám vésvé.

Írásos emlék az 1734-ben íródott "Sági Hegységnek Törvényei" c. jogszabálygyűjtemény, amely magyar nyelven 12 articulusban /cikkelyben/ szabályozza a gazdálkodást. Jelenleg e hegy területéből 122 ha szőlő /52 %/, sajnos a Sághegy jellegzetes fajtáját még nem sikerült kialakítani.

Bányászat

Kezdetleges formában már ősidők óta folyt, de a hegy eredeti alakját elpusztító bányászat 1910-1957-ig tartott. A bányászat következtében teljesen megváltozott a hegy alakja, mély bányaudvarok alakultak ki, mintegy 1,7 millió vagon követ hordtak el. A bányaművelés teljesen gépesített volt, a munka négy szinten / 0, 1, 2, 3 / folyt, ezek nyomai ma is jól láthatók.